

Czóbel Béla (1883-1976)

Fiatal férfi portréja, 1905 eleje

Olaj, vászon, 94x84,5 cm
Jelezve balra fent: Czóbel Béla 1905
Jelezve hátoldalon: CZB

Kikiáltási ár: 2 800 000 Ft / 10 566 EUR

Czóbel Béla: Székely Andor portréja, 1905 körül

Czóbel Béla: Önarckép a párizsi szalonban, 1905

Fordulópont

Czóbel művészetének talán legnagyobb fordulatára 1905-ben került sor. A nagybányai plein-air naturalizmuson iskolázódott fiatal festő ekkor lépett önálló útra, fokozatosan hántva le festészetéről a már felesleges teherré vált elemeket. Nagybányán Iványi Grünwald Béla tanítványa volt, de Ferenczy Károly művészete nagyobb hatással volt rá, éppúgy mint pályatársainak többségére. Az egyre huzamosabb párizsi tartózkodás azonban meghozta a várva várt eredményt, melyről 1906 februárjában megjelent önvalomlásában számolt be: „*Igen, elfeledni mindent, mi rám erőszakolt, eldobni mindazt, mi másokból kiválogatott, semminek lenni, s újra megszületni, hogy az első hang az én gagyogásom legyen, mi ha mondattá válik, szóljon az bármiről, én rólam beszéljen!*” Művészettörténeti szempontból rendkívüli jelentőséggel bír az utolsó előtti pillanat tettenérése, a nagy stílusváltást közvetlenül megelőző időszak művészi termésének ismerete. Egyéb szempontok mellett ezért is fontos az itt bemutatott, egy évszázada lappangó, fiatal férfit ábrázoló portré, mely Czóbel életművének eddig nem ismert láncszeme.

Az utolsó előtti pillanat

„*A főváros költéségen tanuló fiatal Czóbel Béla arcképe sokat ígérő, érdekes, kezdő munka, egyelőre erősen Rembrandtra emlékeztető modorban megfestve. Am az egész képen ott ül valami öntudatos, fiatal merészség, mely érdemessé teszi a képet a vele való foglalkozásra.*” – írta Rottenbiller Ödön a budapesti Műcsarnok 1904–1905. évi téli kiállításán bemutatott Czóbel-önarcképről. Az előző nyarat Czóbel még Nagybányán töltötte. Ferenczy Károly közvetlen hatása mutatkozik ekkor született, *Lehel Ferenc Nagybányán* (magántulajdon); *Lány virágos ablak előtt* (Czóbel Múzeum) és *Ülő paraszt* (MNG) című művein. Czóbel 1904 ősze és 1906 nyara között megszakítás nélkül külföldön, Párizsban és Bruges-ben dolgozott. Az önálló stílus keresésének beszédes bizonyítékai 1905-ben alkotott művei, melyek közös jellemzője a posztimpreszionizmus már elért eredményeinek szisztematikus feltérképezése. A *Párizsi utca* (magántulajdon.) és a *Kislány ágy előtt* (magántulajdon) Van Gogh és Paul Gauguin művészi akarásának megértését tükrözik. Az itt bemutatott *Fiatal férfi portréja* feltehetően még ezek előtt, 1905 legelején készült.

Fiatal férfi inkognitóban

Az arisztokratikus megjelenésű de könnyed tartásban ábrázolt férfi portréja, az úgynevezett barátságképek sorába tartozik. Tudomásom szerint Czóbel sosem vállalt megrendelést reprezentatív képmás megfestésére, művészbáratait viszont szívesen és számos alkalommal megörökítette. Bizonyításra szoruló teóriám szerint, a portré valószínűleg az ekkor húsz esztendő Ferenczy Valért vagy az öt évvel idősebb báró Hatvany Ferencet ábrázolhatja, kik ugyanebben az időben szintén Párizsban dolgoztak és baráti kapcsolatban álltak Czóbelrel. A festmény hátoldalán Czóbel francia vizitkártyáján az „*Állami művészeti ösztöndíj pályázat*” – kézírásos szöveg található, mely magyarázattal szolgál a portré visszafogott színvilágára. A klasszikus portréfestés hagyományainak tiszteletben tartása elsőrendű feltétel volt ekkor, bármely állami ösztöndíj elnyerésénél. Mintha Czóbel ezzel a fölényes mesterségbeli tudással megfestett, szemléletében lélekábrázoló naturalista, festésmódjában azonban impresszionista képmással tisztelgett volna korábbi mestere, Ferenczy Károly előtt.

Rum Attila

